

Archeo-rapport 36

Het archeologische vooronderzoek aan de Leuvensesteenweg te Aarschot

Kessel-Lo, 2010
Studiebureau Archeologie bvba

Archeo-rapport 36
Het archeologische vooronderzoek aan de
Leuvensesteenweg te Aarschot

Colofon

Archeo-rapport 36 Het archeologische vooronderzoek aan de Leuvensesteenweg te Aarschot

Opdrachtgever:	OCMW Aarschot
Projectleiding:	Maarten Smeets
Uitvoering veldwerk:	Maarten Smeets Claudia Sarge Michiel Steenhoudt
Auteur:	Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (behalve fig. 1 t.e.m. 5)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2010, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve gegevens

Naam site:	Leuvensesteenweg
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Aarschot
Deelgemeente:	Aarschot
Adres:	Leuvensesteenweg
Kadastrale gegevens:	Afdeling 2, Sectie E, perceel 67b Afdeling 2, Sectie H, percelen 609x2 en 609y2
Projectcode:	AA-10-LE
Opdrachtgever:	OCMW Aarschot, Statiestraat 3, 3200 Aarschot
Vergunningsnummer:	2010/160
Naam aanvrager:	Maarten Smeets
Aanvraagdatum:	29 april 2010

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1: Inleiding en situering	p. 2
Hoofdstuk 2: Werkmethode	p. 6
Hoofdstuk 3: De sleuven	p. 7
Hoofdstuk 4: Besluit	p. 10
Bibliografie	p. 11
Bijlagen	p. 12
Bijlage 1: Sporeninventaris	p. 13
Bijlage 2: Fotoinventaris	p. 14
Bijlage 3: Profieltekening	p. 16
Bijlage 4: Opgravingsplannen	p. 18

Hoofdstuk 1 Inleiding en situering

Naar aanleiding van de plannen van het OCMW Aarschot om een dienstencentrum en service-flats te bouwen, werd door het Agentschap Ruimte & Erfgoed een archeologisch vooronderzoek opgelegd. Het projectgebied was immers gelegen op het oude tracé van de stadsmuur van Aarschot (fig. 1). Dit vooronderzoek werd aan Studiebureau Archeologie bvba toegewezen en werd uitgevoerd op 19 en 20 mei 2010.

In het verlengde van het projectgebied bevinden zich nog de resten van de Aurelianustoren of Orléanstoren. Volgens de bijzondere voorschriften kon een stadwal met een muur in opgaand muurwerk en een aarden wallichaam verwacht worden. Ook was er sprake van een watervoerende gracht.

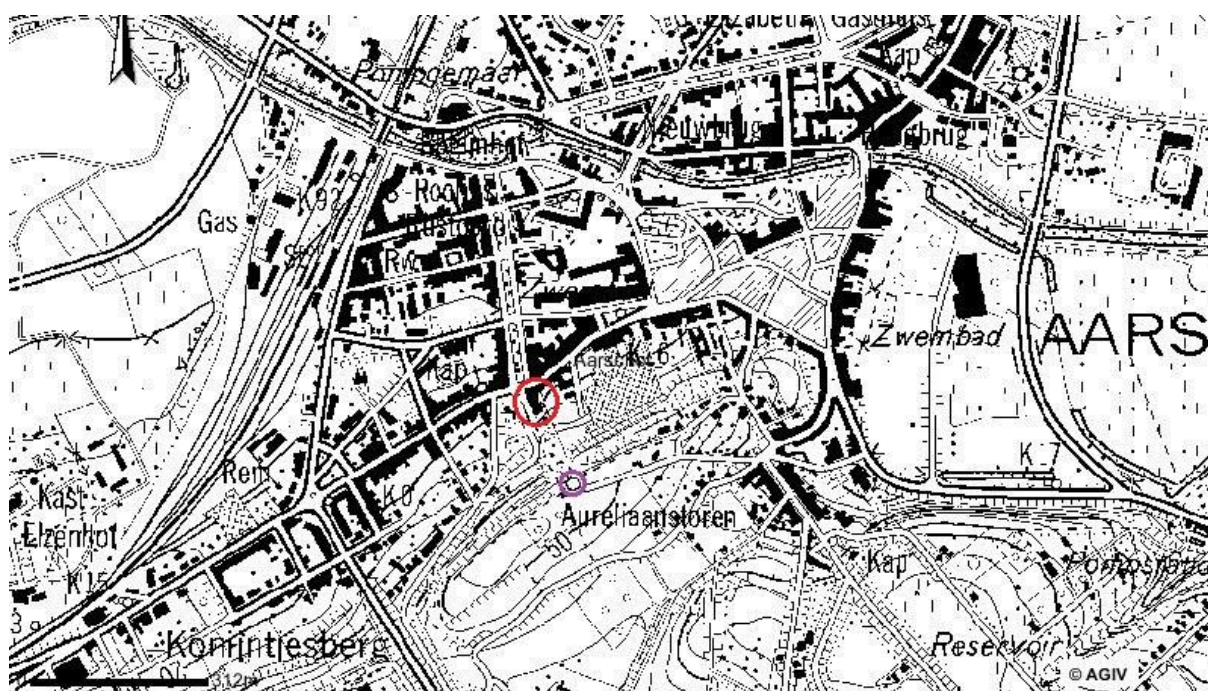

Fig. 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (rood) en de bewaarde Aureliaanstoren (paars)

In de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied vijf vindplaatsen opgenomen (fig. 2). CAI 199, in de buurt van de Aurelianustoren, is de vindplaats van twee prehistorische spitsen. CAI 3757 is de vermoedelijke lokatie van een burchtzone die teruggaat tot de volle middeleeuwen, terwijl CAI 3018 (oude dekenij) en CAI 3874 (verdwenen Sint-Niklaasklooster) een laatmiddeleeuwse datering hebben.

Binnen het projectgebied zelf zijn sporen te verwachten die verwijzen naar de oude stadomwalling (CAI 3016). De vroegste omwalling van Aarschot wordt gedateerd rond 1283, tijdens de regering van Godfried van Brabant. Na de Guldensporenslag vielen de werken echter stil en pas onder het Normandische huis van Harcourt (1344-1432) beleefde de stad een zekere bloei. Onder de regering van Jan van Hacourt (1360) werden de openbare straten, pleinen en kaaien aan de stad geschonken

en werden veel maatregelen genomen voor een economische heropleving van de stad. De stadsmuren en versterkingen werden verder afgewerkt¹.

Fig. 2: Uittreksel uit de CAI met aanduiding van het projectgebied.

In 1432 komt Aarschot onder het bestuur van Anton de Croy. Het economische leven stagneert volledig. Het duurt tot het bestuur van Willem de Croy (1458-1521) vooraleer er verandering komt. De watermolens worden herbouwd en de verdediging van de stad wordt herbekeken en efficiënter gemaakt².

Aarschot had langs de noordkant reeds een natuurlijke grens, de Demer. Langs de zuid- en westkant van de stad loopt een muur die begint aan de Waterpoort. Vanaf daar liep de muur naar het westen omhoog naar de Braakpoort om verder op het hoogste punt een hoek te maken naar het noorden toe³. Op deze hoek staat nu nog steeds één van de weinige bewaarde restanten, namelijk de Aurelianustoren. Deze toren, die op het hoogste punt van de streek geplaatst was, is een uitstekende uitkijkpost⁴. Vanaf dit punt ging de muur steil naar beneden in noordelijke richting om te stoppen aan de Leuvensepoort. Ten noorden van deze poort bleef de muur onafgewerkt en bestond slechts uit een aarden wal en een gracht die op de Demer aansloot⁵.

Uit een tekst van Charles Millet uit 1597 blijkt dat tussen de Aurelianustoren en de Leuvensepoort de Jan Blompstoren gestaan moet hebben. Deze toren zou binnen het projectgebied kunnen liggen. Dit bouwwerk wordt omschreven als een ronde toren met een verwoest dak. De toren was opgebouwd uit baksteen. Op de kaart van Jacob van Deventer staat halverwege de Aurelianustoren en de

¹ Kempeneers 2009: 19-20.

² Op de Beeck 1982: 13-26.

³ Kempeneers 2009: 20.

⁴ Op de Beeck 1982: 13-26.

⁵ Kempeneers 2009: 20.

Leuvensepoort een toren getekend (fig. 3)⁶. Ook op de Ferrariskaart zijn de resten van de stadsmuur, de Leuvensepoort en een toren te zien (fig. 4).

Fig. 3: Kaart van Jacob van Deventer met aanduiding van het projectgebied.

Fig. 4: Uittreksel uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied.

⁶ Kempeneers 2009: 26-27.

Op bevel van Keizer Jozef II worden rond 1780 alle landelijke verdedigingen, versterkingen en vestigingsmuren afgebroken. Hierna zal de stad een ware expansie kennen⁷. Op de Popp-kaart uit het midden van de 19de eeuw zijn enkel nog de Aurelianustoren en de Leuvensepoort weergegeven. De andere toren en de stadsmuur zijn verdwenen (fig. 5).

Fig. 5: Uittreksel uit de Popp-kaart.

Op de lokatie van het huidige projectgebied, dat ongeveer 2.500 m² groot is, bevond zich tot een aantal jaren geleden een school. Nadat deze school afbrandde, werden alle gebouwen gesloopt en thans is het projectgebied een braakliggend terrein.

⁷ Op de Beeck 1982: 13-26.

Hoofdstuk 2 Werkmethode

Het onderzoek bestond uit het graven van parallelle proefsleuven met een tussenafstand van ongeveer 10 m (fig. 6). Bij de inplanting was rekening gehouden met het lijnvormige tracé van de stadsmuur dat door het terrein kon lopen. Daarom werden de sleuven loodrecht op het vermoedelijke tracé geplaatst. Hierdoor werden in totaal 5 vrij korte sleuven (1, 2, 4, 5 en 6) in de breedte van het terrein gegraven. Tussen sleuven 2 en 4 werd een bredere sleuf gegraven waardoor ongeveer 15 m van het muurtracé vrijgelegd kon worden. De sleuven werden topografisch ingemeten.

Alle archeologische sporen werden geregistreerd, beschreven, gefotografeerd en ten slotte topografisch ingemeten. Er werd één enkele grote coupe gemaakt van het uitbraakspoor van de stadsmuur en de aansluitende latere verstoringen. Andere sporen werden niet gecoupeerd.

Fig. 6: Zicht op het projectgebied.

A large, rectangular archaeological excavation pit is shown, filled with brown soil and some debris. In the center of the pit, there is a black scale bar with white markings and a black label with white text that reads "100 cm". The pit is surrounded by a metal fence and a paved area. The background shows a grassy area and a building.

7

Fig. 8: Sporen 15, 16 en 17 in sleuf 6.

In sleuf 3 werd het profiel van de stadsmuur opgekuist (fig. 9). Er kon zo een profiel van ongeveer 11 m lang en maximaal 2.50 m diep gedocumenteerd worden. De belangrijkste vaststelling op basis van het profiel, waarbij geen resten van de insteek van de stadsmuur werden aangetroffen door meerdere grote verstoringen, is dat grote delen van het profiel zwaar verstoord waren.

Laag 19 in het profiel is de Vertical Feature Interface (VFI) van de uitgraving naar aanleiding van de afbraak en recuperatie van de stadsmuur. Laag 15 was de bruine vulling (gelijk aan spoor 3 in het vlak) die gevormd werd bij het opvullen van de bekomen sleuf na de steenrecuperatie. Lagen 19 en 15 kunnen in dit profiel als oudste elementen bestempeld worden, namelijk ten tijde van de afbraak van de stadsmuur op het einde van de 18de eeuw. Lagen die in verband met de aanleg van de muur kunnen worden gebracht, zijn in het onderzochte profiel niet aanwezig.

Lagen 17 en 18 zijn twee VFI's van de uitgraving van enkele zeer recente puinkuilen. Behalve laag 16 (natuurlijke bodem) en lagen 1 en 2 zijn alle andere lagen opvullingen in deze twee grote puinkuilen.

Alle overige sporen in sleuven 2-6 zijn als zeer recent te bestempelen en hebben geen verdere archeologische waarde (fig. 10). In de meeste van deze sporen werden beton, betonijzers, plastic, recente rioolbuizen, ... aangetroffen.

Fig. 9: Profiel van de uitgebroken stadsmuur in sleuf 3.

Fig. 10: Spoor 14 in sleuf 6.

Hoofdstuk 4 Besluit

Conform art. 4 § 2 van het *Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium* van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003) en 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Daarom werd een archeologisch vooronderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te kunnen schatten. Hierbij kon enerzijds het oorspronkelijke tracé van de stadsmuur vastgesteld worden (in uitbraak) maar anderzijds werd ook duidelijk dat grote delen van het terrein volledig verstoord waren.

Aangezien zowel het oorspronkelijke tracé kon worden opgetekend als een profiel werd geregistreerd van (de uitbraak van) de stadsmuur, zijn de meest relevante gegevens reeds ingezameld. Aangezien de stadsmuur enkel als uitbraakspoor bewaard was, lijkt het niet meer relevant om bijkomende stukken vrij te leggen. Daarom wordt voorgesteld het terrein vrij te geven voor verder archeologisch onderzoek.

Het officieel vrijgeven van het terrein dient te gebeuren door Ruimte & Erfgoed.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003 en 10 maart 2006 (BS 08.06.1999, 24.03.2003 en 07.06.2006)
- en het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 23 juni 2006

van toepassing, meer bepaald de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bibliografie

HARRIS E.C. 1979: *Principles of Archaeological Stratigraphy*, Londen.

HARRIS E.C. 1989: *Principles of Archaeological Stratigraphy*, 2de herziene editie, Londen.

KEMPENEERS P. 2009: *Aarschot. Plaatsnamen en hun geschiedenis*, Tienen.

OP DE BEECK E. 1982: *Aarschot, evolutie van een stadsbeeld. Een straten- en platenboek*, Averbode.

Bijlagen

Bijlage 1: Sporeninventaris

Spoor	Sleuf	Kleur	Vorm	Bijmenging	Interpretatie
1	2	WiGe	langwerpig	BS en beton	recente verstoring, = spoor 6
2	2	RoBr	onregelmatig	BS, FeZs, Yz, beton, blik, electriciteitskabels	recente verstoring
3	2-3-4	Br	langwerpig	grote en kleine blokken FeZs, BS	uitbraakspoor stadsmuur, = sporen 11 en 16
4	2-3-4	BlGr	laag		natuurlijke bodem, = spoor 17
5	3-4	RoBr	onregelmatig	fragmenten BS-muur en harde KM	recente verstoring
6	4	LBr	langwerpig	BS en beton	recente verstoring, = spoor 1
7	4	DGr-DBI	cirkelvormig	beton en veel boomwortels	recente verstoring
8	4	DGr	Langwerpig	BS	insteek stadsmuur, = sporen 10 en 15
9	5	DGr	onregelmatig	BS, SK, beton, plastic, rioolbuis	recente verstoring
10	5	Gr-DGr	langwerpig	BS, KM	insteek stadsmuur, = sporen 8 en 15
11	5	Br	langwerpig	grote en kleine blokken FeZs, BS	uitbraakspoor stadsmuur, = sporen 3 en 16
12	5	Ro	rechthoekig	BSmuur met cementmortel en bovenop betonplaat	recente verstoring
13	6	Gr-GrBr	onregelmatig	BS, beton	recente verstoring
14	6	Gr	vierkant	beton	recente beerput
15	6	DGr	langwerpig	BS	insteek stadsmuur, = sporen 8 en 10
16	6	Br	langwerpig	grote en kleine blokken FeZs, BS	uitbraakspoor stadsmuur, = sporen 3 en 11
17	6	BlGr	laag		natuurlijke bodem, = spoor 4

Afkeringen:

Kleur:

D- donker
 L- licht
 Bl blauw
 Br bruin
 Ge geel
 Gr grijs
 Ro rood
 Wi wit

Bijmenging:

BS baksteen
 FeZs ijzerzandsteen
 KM kalkmortel
 SK steenkool
 Yz ijzer

Bijlage 2: Fotoinventaris

Fotonummer	Sleuf	Spoor	Aard opname
AA-10-LE-01			Algemeen overzicht
AA-10-LE-02			Algemeen overzicht
AA-10-LE-03			Algemeen overzicht
AA-10-LE-04			Algemeen overzicht
AA-10-LE-05			Algemeen overzicht
AA-10-LE-06			Algemeen overzicht
AA-10-LE-07			Algemeen overzicht
AA-10-LE-08			Algemeen overzicht
AA-10-LE-09			Uitzicht
AA-10-LE-10			Uitzicht
AA-10-LE-11			Orléanstoren
AA-10-LE-12			Orléanstoren
AA-10-LE-13			Orléanstoren
AA-10-LE-14			Orléanstoren
AA-10-LE-15			Orléanstoren
AA-10-LE-16	1		Overzicht sleuf
AA-10-LE-17	1		Overzicht sleuf
AA-10-LE-18	1		Overzicht sleuf
AA-10-LE-19	2		Overzicht sleuf
AA-10-LE-20	2	2-3-4	Vlak
AA-10-LE-21	2	4-3-2	Vlak
AA-10-LE-22	2		Overzicht sleuf
AA-10-LE-23	3		Overzicht sleuf
AA-10-LE-24	3	2-3-4	Vlak
AA-10-LE-25	3	2-3-4	Vlak
AA-10-LE-26	3	4-3-5	Vlak
AA-10-LE-27	3	5	Vlak
AA-10-LE-28	3		Overzicht sleuf
AA-10-LE-29	4		Overzicht sleuf
AA-10-LE-30	4	6	Vlak
AA-10-LE-31	4	7	Vlak
AA-10-LE-32	4	5-8	Vlak
AA-10-LE-33	4	5-8	Vlak
AA-10-LE-34	4	4-3-5-8	Vlak
AA-10-LE-35	4		Overzicht sleuf
AA-10-LE-36	5		Overzicht sleuf
AA-10-LE-37	5	9	Vlak
AA-10-LE-38	5	10-11	Vlak

AA-10-LE-39	5	12	Vlak
AA-10-LE-40	5	11-10	Vlak
AA-10-LE-41	5		Overzicht sleuf
AA-10-LE-42	6		Overzicht sleuf
AA-10-LE-43	6	13	Vlak
AA-10-LE-44	6	14	Vlak
AA-10-LE-45	6	15-16-17	Vlak
AA-10-LE-46	6	17-16-15	Vlak
AA-10-LE-47	6	3	Overzicht sleuf
AA-10-LE-48	3	3	Profiel
AA-10-LE-49	3	3	Profiel
AA-10-LE-50	3	3	Profiel
AA-10-LE-51	3	3	Profiel
AA-10-LE-52	3	3	Profiel
AA-10-LE-53	3	3	Profiel
AA-10-LE-54	3	3	Profiel
AA-10-LE-55	3	3	Profiel
AA-10-LE-56	3	3	Profiel
AA-10-LE-57	3	3	Profiel
AA-10-LE-58	3	3	Profiel
AA-10-LE-59	3	3	Profiel
AA-10-LE-60	3	3	Profiel
AA-10-LE-61	3	3	Profiel

Bijlage 3: Profieltekening

Nr.	Aard	Kleur	Bijmenging	Interpretatie
1	laag	GeBr	veel puin	puinlaag
2	laag	DGr	veel puin	puinlaag
3	laag	DGr	beton	puinlaag
4	laag	Gr-Br	BS, beton	puinlaag
5	laag	Br	BS, beton	puinlaag
6	laag	Br	beton, tegels	puinlaag
7	laag	Br	Z	puinlaag
8	laag	Gr-Br	BS, beton	puinlaag
9	laag	GoGe	K	puinlaag
10	laag	WiGr	veel beton	puinlaag
11	laag	Br	beton, tegels	puinlaag
12	laag	RoBr	veel BS	puinlaag
13	laag	Br		puinlaag
14	laag	Gr-Br	veel puin, BS, beton	puinlaag
15	laag	Br	onderaan resten uitgebroken muur in FeZS	uitbraak stadsmuur
16	laag	GrBl	Z	natuurlijke bodem
17	VFI			uitgraven voor 3+4
18	VFI			uitgraven voor 5+6+7+8+9+10+11+12+13+14
19	VFI			uitgraven voor 15

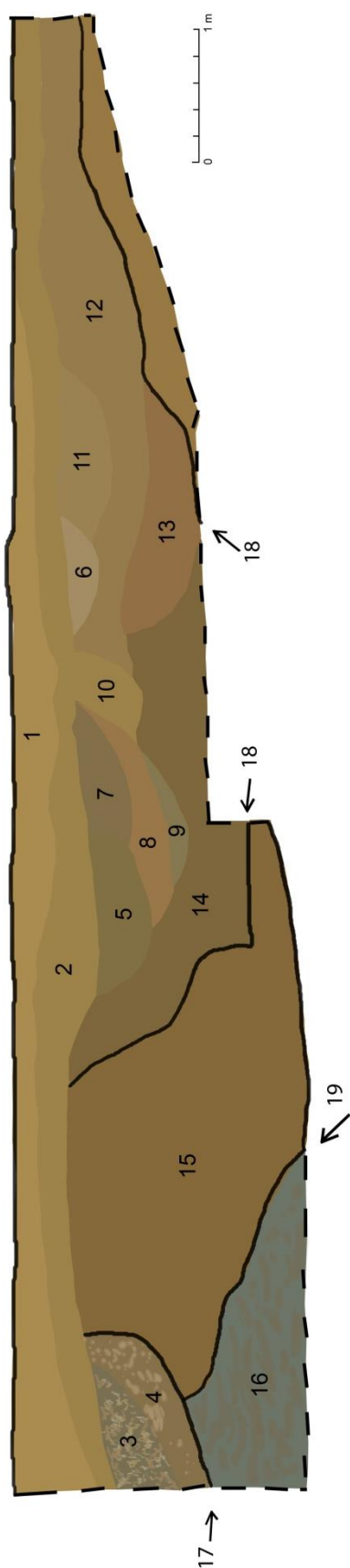
Afkeringen:

Kleur:

D- donker
 L- licht
 Bl blauw
 Br bruin
 Ge geel
 Go groen
 Gr grijs
 Ro rood
 Wi wit

Bijmenging:

BS baksteen
 FeZs ijzerzandsteen
 K klei
 Z zand

Bijlage 4: Opgravingsplannen

